

بررسی میزان حقوق بازنشستگی اعضای هیئت
علمی در فاصله سال‌های ۱۳۸۲ تا ۱۳۹۲

کد موضوعی: ۲۱۰

شماره مسلسل: ۱۳۲۱۱

مهرماه ۱۳۹۲

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۲	مقدمه
۲	۱. سابقه
۳	۲. بررسی روند افزایش حقوق اعضای هیئت علمی
۱۰	۳. بازنشستگی و وظیفه
۱۳	۴. محاسبه حقوق و مزایای اعضای هیئت علمی
۱۶	۵. آمار بازنشستگان و تفاوت دریافتی گروه‌های مختلف بازنشستگان
۱۷	نتیجه‌گیری
۱۸	پیوست
۲۲	منابع و مأخذ

بررسی میزان حقوق بازنشستگی اعضای هیئت علمی در فاصله سال‌های ۱۳۸۲ تا ۱۳۹۲

چکیده

افزایش حقوق و مزایای اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی و پژوهشی طی سال‌های گذشته از نظم و تناسب خاص و مشخصی برخوردار نبوده است. ازجمله پس از ۹ سال ثبات ضریب حقوق گروه مورد بحث در سال ۱۳۵۷ از ۲۰۰ ریال به ۴۰۰ ریال افزایش یافت، سپس در سال ۱۳۶۹ پس از ۱۲ سال ثبات از ۴۰۰ ریال به ۱۲۰۰ ریال افزایش یافت. به همین نحو افزایش حقوق اعضای هیئت علمی تا سال ۱۳۷۴ همچنان متوقف ماند تا اینکه قانون تسری افزایش ضریب حقوق کارکنان دولت به سقف اعضای هیئت علمی در تاریخ ۱۳۷۴/۸/۱۰ به تصویب رسید. این توقف‌ها و تعلل‌ها، تأمین معیشت اعضای هیئت علمی را تحت تأثیر خود قرار داد تا آنجا که به جبران آن، طی دو مرحله در سال‌های ۱۳۸۳ و ۱۳۸۹ به اختصاص فوق‌العاده ویژه‌ای برای اعضای هیئت علمی شاغل منتهی شد. این فرآیند از دو جهت به زیان بازنشستگان هیئت علمی انجامید، اول اینکه بر اثر توقف دوره‌ای در افزایش سالیانه حقوق اعضای هیئت علمی، آن عده از اعضای هیئت علمی که طی سال‌های ثبات تعرفه‌ها بازنشسته شدند لاقلاً در قیاس با سایر کارکنان دولت بهره‌ای نبردند و دوم اینکه از افزایش جهشی حقوق اعضای هیئت علمی شاغل، که به جبران ثبات و سکون چند ساله صورت گرفت، نیز بی‌نصیب ماندند. نتیجه این نحو برخورد با حقوق و مزایای اعضای هیئت علمی به آنجا رسیده است که دریافتی یک عضو هیئت علمی بازنشسته در سال ۱۳۸۱ با احتساب کلیه افزایش‌های سالیانه و در بهترین حالت برحسب مراتب از ۴۴ درصد دریافتی یک عضو علمی هم‌تراز خود در سال ۱۳۹۲ بیشتر نیست. در چنین شرایطی، با فرض اینکه تفاوت دریافتی یک عضو هیئت علمی بازنشسته با دریافتی یک عضو هیئت علمی شاغل تا حد ۲۵ درصد می‌تواند قابل دفاع باشد، پیشنهاد شده است در جهت احقاق حق بخشی از بازنشستگان هیئت علمی، متوسط دریافتی اعضای هیئت علمی بازنشسته در سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۰ به‌عنوان حداقل حقوق بازنشستگی اعضای هیئت علمی مبنا قرار گرفته و مابه‌التفاوت آن نسبت به دریافتی اعضای هیئت علمی بازنشسته سال‌های قبل از ۱۳۸۴ به این گروه از بازنشستگان - که از ۴۴۵۶ نفر فراتر نمی‌رود - پرداخت شود.

مقدمه

افزایش حقوق و دستمزد کارکنان دولت، به خصوص طی دهه ۸۰ خورشیدی، که بیشتر تحت تأثیر افزایش قیمت‌ها و تداوم تورم اقتصادی صورت گرفته است، به اختلاف دریافتی نیروهای شاغل با نیروهای بازنشسته، بیش از حد متعارف دامن زده است. این موضوع به خصوص در مورد اعضای هیئت علمی شاغل و بازنشسته دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزشی عالی و پژوهشی در قیاس با سایر اقشار کارکنان دولت مصداق دارد، زیرا در گذشته مورد بررسی، افزایش حقوق اعضای هیئت علمی پس از سال‌ها ثبات، به صورت جهشی صورت گرفته و همین امر باعث شده است که حقوق بازنشستگی آن عده از اعضای هیئت علمی که قبل از وقوع افزایش جهشی در حقوق و مزایای مقرر بازنشسته شده‌اند از این امتیاز محروم بمانند، حال آنکه افراد مورد نظر در دوران اشتغال نیز برای سال‌ها از افزایش حقوق و مزایای سالیانه محروم بوده‌اند.

بروز این اختلاف بین دریافتی‌های اعضای هیئت علمی شاغل و بازنشسته از یک‌سو و بین بازنشستگان سال‌های مختلف از سوی دیگر، موجب شده است که اعضای هیئت علمی بازنشسته سال‌های قبل ترمیم حقوق حوزه از دولت و مجلس مطالبه کنند.

این گزارش به درخواست کمیسیون آموزش، تحقیقات و فناوری مجلس شورای اسلامی برای روشن ساختن ابعاد موضوع و احیاناً ارائه راهکارهای ممکن برای حل مشکل تهیه شده است.

۱. سابقه

به موجب آیین‌نامه استخدامی هیئت علمی دانشگاه تهران مصوب دی‌ماه ۱۳۴۸؛ اعضای هیئت علمی دانشگاه تهران در چهار مرتبه مربی، استادیاری، دانشیاری و استادی قرار داده شدند که اعضای هیئت علمی در هر مرتبه، مبتنی بر فعالیت‌های آموزشی، پژوهشی و اجرایی خود می‌توانستند برای هر یک سال خدمت موظف یک پایه و حداکثر ده پایه ترفیع دریافت دارند.

این تقسیم‌بندی در عین حال که مشخص‌کننده جایگاه علمی اعضای هیئت علمی در دانشگاه به‌شمار می‌رفت، به‌عنوان مبنایی برای پرداخت حقوق آنها نیز مورد استفاده قرار می‌گرفت. به این ترتیب که برای هر یک از مراتب پیش‌گفته، عدد مبنایی تعریف شد که حقوق پایه هر یک از مراتب دانشگاهی را مشخص می‌کرد. مبتنی بر این اصل عدد مبنا برای مرتبه مربی ۹۶، برای مرتبه

۱. به‌موجب بند «الف» تبصره «۳۶» قانون بودجه سال ۱۳۵۸ کل کشور، از اول شهریورماه ۱۳۵۸ قوانین و مقررات استخدامی کادر آموزشی و هیئت علمی دانشگاه تهران درباره کلیه دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی اعم از دولتی و غیردولتی که نام آنها در این قانون در ردیف دانشگاه‌های دولتی درج شده است، اجرا می‌شود و مقررات استخدامی مغایر با آن لغو می‌گردد.

استادیاری ۱۲۱، برای مرتبه دانشیاری ۱۴۵ و برای مرتبه استادی ۱۹۵ در نظر گرفته شد. آیین‌نامه استخدامی اعضای هیئت علمی دانشگاه تهران همچنین تصریح داشت بر اینکه اعضای هیئت علمی در هر مرتبه می‌توانند در صورت احراز شرایط تا ده پایه ترفیع دریافت دارند. به این لحاظ ارزش عددی هر یک پایه ترفیع برای مربیان و استادیاران (۴) و برای دانشیاران و استادان (۵) تعیین شد که در صورت ترفیع عضو هیئت علمی بر عدد مبنای مرتبه افزوده می‌شد.^۱

در این حال، ضریب ریالی عدد مبنا با عنوان «واحد جدول حقوق» دویست ریال تعیین شده بود،^۲ که به این ترتیب در سال ۱۳۴۸ حقوق ماهیانه یک عضو هیئت علمی پایه یک در مرتبه مربی ۱۹,۲۰۰ ریال، در مرتبه استادیاری ۲۴,۲۰۰ ریال، در مرتبه دانشیاری ۲۹,۰۰۰ ریال و در مرتبه استادی ۳۹,۰۰۰ ریال برقرار شد.^۳ در همین سال سقف دریافتی اعضای هیئت علمی که در بالاترین پایه قرار داشتند از ۲۷,۲۰۰ ریال برای یک مربی، ۳۲,۲۰۰ ریال برای یک استادیار، ۳۹,۰۰۰ ریال برای یک دانشیار و ۴۹,۰۰۰ ریال برای یک استاد فراتر نمی‌رفت.

نکته قابل توجه اینکه به موجب آیین‌نامه استخدامی اعضای هیئت علمی دانشگاه تهران، در جریان ارتقای مرتبه، پایه‌های عضو هیئت علمی در مرتبه قبلی حفظ نمی‌شد. به این لحاظ ضمن اینکه تعداد پایه‌های اعضای هیئت علمی در هر یک از مراتب پیش‌گفته در طول دوران خدمت هیچ‌گاه از ده پایه افزایش نمی‌یافت، در صورت ارتقای مرتبه نیز پایه‌های قبلی برای مرتبه بعدی ذخیره نمی‌شد. به این ترتیب یک استادیار پایه ده پس از ارتقای مرتبه در پایه یک دانشیاری قرار می‌گرفت. به همین نحو مربی پایه در صورت ارتقا در پایه یک استادیاری و دانشیار پایه ده پس از ارتقا در پایه یک استادی قرار می‌گرفت.^۴

۲. بررسی روند افزایش حقوق اعضای هیئت علمی

دریافتی اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی تا قبل از برقراری فوق‌العاده ویژه مصوب ۱۳۸۳/۱۰/۰۷ هیئت وزیران از سه جزء عمده حقوق، فوق‌العاده شغل (فوق‌العاده

۱. به این ترتیب عدد مبنای یک مربی، استادیار، دانشیار و استاد پایه ده به ترتیب به ۱۳۶، ۱۶۱، ۱۹۵ و ۲۴۵ افزایش می‌یافت.

۲. به موجب تبصره بند «ت» ماده (۳) قانون تشکیل و اختیارات هیئت امنای دانشگاه تهران مصوب ۱۳۴۶/۰۴/۱۱ تغییر ضریب ریالی به پیشنهاد و تأیید هیئت امنای و تصویب کمیسیون دارایی مجلس امکانپذیر است.

۳. علاوه بر این، ماده (۲۰) آیین‌نامه به دانشگاه اجازه داد که به اعضای هیئت علمی ... با توجه به رشته‌های تخصصی و فعالیت‌های علمی آنها و به‌ازای کار و عوامل مؤثر دیگر و از جهت خطرات ناشی از محیط کار، فوق‌العاده مخصوص پرداخت کند.

۴. استثنای بر قاعده ماده (۱۹) آیین‌نامه استخدامی اعضای هیئت علمی دانشگاه تهران است که مقرر می‌دارد «چنانچه حقوق پایه (۱) مرتبه جدید از حقوق پایه‌ای که عضو در مرتبه پایین‌تر داشته کمتر باشد در این صورت در مرتبه جدید به پایه‌ای نائل خواهد شد که حقوقش با تقریب اضافی نزدیک‌ترین مبلغ به حقوق سابق باشد».

مخصوص) و حق جذب متشکل بود.^۱

۲-۱. حقوق پایه و عدد مبنا

با توجه به آنچه گذشت، افزایش حقوق پایه اعضای هیئت علمی را باید از منظر افزایش ضریب حقوق یا افزایش عدد مبنا و یا افزایش هر دو عامل مورد بررسی قرار داد:

۲-۱-۱. ضریب حقوق

ضریب حقوق اعضای هیئت علمی در فاصله سال‌های ۱۳۴۸ تا ۱۳۶۸ طی ۴ مرحله افزایش از ۲۰۰ ریال در سال ۱۳۴۸ به ۴۰۰ ریال در سال ۱۳۵۷ افزایش یافت و ضریب اخیر برای مدت ۱۲ سال ثابت باقی ماند. ضمن اینکه طی این مدت اعداد مبنا نیز بی‌هیچ تغییری ثابت ماند.^۲

الف) افزایش جهشی در ضریب حقوق

تصویب «قانون اصلاح پاره‌ای از مقررات مربوط به پایه حقوق اعضای رسمی هیئت علمی (آموزشی و پژوهشی) شاغل و بازنشسته دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی مصوب ۱۳۶۸/۱۲/۱۶ مجلس شورای اسلامی در جهت جبران دوازده سال سکوت و سکون تحول قابل توجهی را در نظام پرداخت حقوق و مزایای اعضای هیئت علمی به شرح زیر ایجاد کرد:

یکم) ضریب حقوق از ۴۰۰ ریال به ۱۲۰۰ ریال افزایش یافت (ماده (۲))،

دوم) دولت مکلف شد ظرف ۶ ماه نسبت به تعیین فوق‌العاده شغل اعضای هیئت علمی براساس

مراتب دانشگاهی و ارزش شغلی و سختی و نحوه انجام کار آنان اقدام کند (ماده (۳))

سوم) با اعطای یک پایه ترفیع در قبال هر یک سال خدمت قابل قبول (تبصره «۲» ماده (۱))

زمینه رفع محدودیت سقف ۱۰ پایه در هر مرتبه فراهم آمد.

چهارم) مالیات در آمد مشمول مالیات اعضای هیئت علمی در سقف ۱۰ درصد برقرار شد (ماده (۵))،

پنجم) حقوق بازنشستگی مشمولین این قانون که از این به بعد بازنشسته می‌شوند، مطابق

۱. علاوه بر اینها، حق تأهل و اولاد برای عموم اعضای هیئت علمی، فوق‌العاده محرومیت از تسهیلات زندگی و بدی آب و هوا برای تعدادی از اعضای هیئت علمی برحسب محل اشتغال جدای از مزایای مستمر در نظر گرفته شده بود.

۲. تصویب قانون استفاده از خدمت خارج از وقت اداری اعضای هیئت علمی و اعضای غیرهیئت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی مصوب ۱۳۶۵/۵/۷ مجلس شورای اسلامی را می‌توان تا حدودی به‌عنوان جبران ثبات دوازده ساله حقوق اعضای هیئت علمی محسوب داشت. به‌موجب ماده واحده مذکور به وزارت علوم تحقیقات و فناوری اجازه داده شد که به تشخیص خود از خدمت خارج از وقت اداری اعضای هیئت علمی (و به مقدار ضرورت از خدمات اعضای غیرهیئت علمی) در رشته‌های مختلف استفاده کند و در ازای آن حق‌الزحمه‌ای حداکثر برای حقوق و مزایای مستمر آنان پرداخت نماید. البته تحقق این مهم مشروط به شرایطی بود؛ از جمله اینکه ساعات موظف اعضای هیئت علمی مشمول طرح ۴۵ ساعت در هفته (در قبال ۳۰ ساعت موظفی اعضای هیئت علمی تمام‌وقت) و میزان تدریس اعضای هیئت علمی مشمول طرح به میزان دو برابر میزان تدریس اعضای هیئت علمی تمام‌وقت تعیین شده بود (تبصره «۲»).

آخرین مرتبه و پایه هنگام بازنشستگی تعیین شد (ماده (۴)) و حقوق بازنشستگی اعضای هیئت علمی بازنشسته شده پس از اجرای این قانون به میزان ۲۰ درصد افزایش یافت (تبصره ماده (۴))، ششم) عدد مبنا برای مربی آموزشیار ۹۰، برای مربی ۱۰۰، برای استادیار ۱۲۵، برای دانشیار ۱۴۵ و برای استاد ۱۷۰ و برای هر یک پایه در هر مرتبه عدد ۵ در نظر گرفته شد. به این ترتیب بر عدد مبنا در مراتب مربی و استادیاری ۵ واحد افزوده شد و از عدد مبنا در مرتبه استادی ۲۰ واحد کاسته شد.

ب) افزایش ضریب حقوق به روال کارکنان دولت

ضریب حقوق موضوع قانون مصوب ۱۳۶۸ تا سال ۱۳۷۴ همچنان ثابت باقی ماند، تا اینکه قانون تسری افزایش ضریب حقوق کارکنان مشمول قانون نظام هماهنگ پرداخت کارکنان دولت به قضات و اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی در تاریخ ۱۳۷۴/۰۸/۱۰ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و به موجب آن به دولت اجازه داده شد هرگونه افزایش در ضریب حقوق اعضای هیئت علمی و حقوق قضات را به پیشنهاد هیئتی مرکب از وزرای فرهنگ و آموزش عالی، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، دادگستری و دبیرکل سازمان امور اداری و استخدامی تصویب و از تاریخ ۱۳۷۴/۰۱/۰۱ اعمال کند.

با تصویب این قانون ضریب حقوق اعضای هیئت علمی هماهنگ با ضریب حقوق کارکنان دولت افزایش یافت و در اولین سال از اجرای قانون مذکور ضریب حقوق اعضای هیئت علمی با ۲۰ درصد افزایش به رقم ۱،۴۴۰ ریال رسید.

۲-۱-۲. فوق العاده شغل

به موجب ماده (۲۰) آیین‌نامه استخدامی اعضای هیئت علمی دانشگاه تهران، دانشگاه اجازه یافت به اعضای هیئت علمی با توجه به رشته‌های تخصصی و فعالیت‌های علمی آنها و بازار کار و عوامل مؤثر دیگر و از جهت خطرات ناشی از محیط کار، فوق‌العاده مخصوص پرداخت کند. تعیین میزان این فوق‌العاده و تخصیص آن به سمت‌ها و رشته‌های اعضای هیئت علمی به پیشنهاد دانشگاه و تصویب هیئت امنا انجام می‌شد. بر این اساس در سال ۱۳۴۸ برای اعضای هیئت علمی در مرتبه مربی ۷،۵۰۰ ریال، برای استادیار ۱۰،۰۰۰ ریال، برای دانشیار ۱۱،۵۰۰ ریال و برای استاد ۱۲،۵۰۰ ریال به عنوان فوق‌العاده مخصوص (فوق‌العاده شغل) تعیین شد و تنها پس از گذشت ۲۲ سال از برقراری فوق‌العاده شغل، از ابتدای سال ۱۳۷۰ فوق‌العاده شغل مربیان به ۱۰۵،۰۰۰ ریال، استادیاران ۱۵۷،۵۰۰ ریال، دانشیاران به ۱۷۲،۵۰۰ ریال و استادان به ۱۸۷،۵۰۰ ریال افزایش یافت. تصمیم پانزدهمین جلسه شورای هماهنگی هیئت‌های امنا مورخ ۱۳۷۱/۱۲/۲۶ نقطه عطفی در

تعیین میزان فوق‌العاده مخصوص اعضای هیئت علمی محسوب است. به موجب این تصمیم، فوق‌العاده شغل اعضای هیئت علمی از اول فروردین‌ماه ۱۳۷۲ برای مربی آموزشیاران، مربیان و استادیاران به ترتیب ۱/۲، ۱/۵ و ۱/۸۵ برابر حقوق مرتبه و پایه و فوق‌العاده شغل دانشیاران و استادان به میزان ۲ برابر حقوق مرتبه و پایه تعیین شد و در نتیجه موجباتی فراهم آمد که با افزایش ضریب حقوق یا برخورداری عضو هیئت علمی از امکان ترفیع یا ارتقا، فوق‌العاده شغل افزایش یابد.^۱

۳-۱-۲. حق جذب

پرداخت حق جذب با هدف ایجاد انگیزش برای داوطلبان عضویت در هیئت علمی و جبران کمبودها و دشواری‌های ناشی از اقلیم و آب و هوا و دوری از مرکز به خصوص برای اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی شهرستان‌هاست، که به عنوان فوق‌العاده مستمر پرداخت می‌شود. هیئت سه نفری جانشین هیئت‌های امنا در جلسه مورخ ۱۳۶۱/۱۱/۲۳ فوق‌العاده جذب اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی شهرستان‌ها، با توجه به مصوبه شورای حقوق و دستمزد تصویب کرد که به موجب مصوبه مذکور میزان فوق‌العاده جذب بین ۱۳ تا ۱۱۵ درصد حقوق پایه برقرار شد.^۲ از تاریخ ۱۳۷۹/۱/۱ فوق‌العاده جذب اعضای هیئت علمی افزایش یافت، با این تفاوت که در مصوبه جدید تعیین فوق‌العاده جذب برحسب مرتبه صورت گرفت.^۳

۴-۱-۲. شکل‌گیری فوق‌العاده ویژه بستر آیین‌نامه تسهیلات هیئت علمی

هیئت وزیران، در اجرای قسمت (هـ) از بند «۳» راهکارهای اجرایی بخش آموزش عالی در برنامه سوم توسعه، آیین‌نامه تسهیلات اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، در جلسه مورخ ۱۳۸۲/۰۴/۲۲ به تصویب رساند. به موجب آیین‌نامه مذکور امکان افزایش فوق‌العاده شغل حداکثر ۴۰ درصد از اعضای هیئت علمی مشمول آیین‌نامه (استادیار به بالا)^۴ فراهم آمد و میزان این افزایش حاصل ضرب ضریب عددی (عددی در دامنه صفر و دو) در مجموع حقوق پایه و

۱. آخرین افزایش فوق‌العاده شغل به موجب مصوبه جلسه مورخ ۱۳۷۷/۰۲/۳۰ هیئت وزیران در سال ۱۳۷۷ صورت گرفت. به موجب مصوبه مذکور ضریب فوق‌العاده شغل مربی آموزشیاران به ۱/۷۷، مربیان به ۲/۱، استادیاران به ۲/۶، دانشیاران به ۲/۸۷ و استادان به ۲/۹۸ افزایش یافت.

۲. پیش از این مبالغی با عنوان فوق‌العاده بدی آب و هوا و محرومیت از تسهیلات زندگی و خارج از مرکز و یا دوری از مرکز و یا دوری از مرکز به اعضای هیئت علمی پرداخت می‌شده است.

۳. به موجب مصوبه مذکور پایین‌ترین میزان فوق‌العاده جذب به تهران تعلق داشت که بین ۵۳ درصد برای مربی آموزشیار تا ۷۵ درصد برای استاد در نوسان بود، اما بالاترین میزان فوق‌العاده جذب به ایرانشهر مربوط می‌شد که در دامنه ۴۰۳ درصد برای مربی آموزشیار و ۴۲۵ درصد حقوق پایه برای استاد قرار می‌گرفت.

۴. به موجب تبصره «۳» ماده (۶) اجازه داده شده بود که با تصویب هیئت امنای هر مؤسسه حداکثر تا سقف ۱۰ درصد از مربیان شاغل از امتیاز موضوع ماده (۶) آیین‌نامه استفاده کنند.

فوق‌العاده شغل و فوق‌العاده جذب تعریف شد (ماده (۶)) فراهم آمدن امکان پرداخت تا دو برابر فوق‌العاده شغل به نیمی از اعضای هیئت علمی، می‌توانست به نارضایتی نیم دیگر اعضای هیئت علمی بیانجامد، تا آنجا که بحث استفاده نوبتی از این تسهیلات و یا استفاده تمام اعضای هیئت علمی از یک برابر فوق‌العاده شغل مطرح شد؛ که این راه‌حل‌ها نیز چه به‌دلیل محدودیت اعتبارات طرح تسهیلات و چه به‌دلیل ناچیز بودن میزان تسهیلات، وافی به مقصود نبود. به این لحاظ وزارت علوم تحقیقات و فناوری برقراری فوق‌العاده خاصی با عنوان «فوق‌العاده ویژه» را برای تأمین معیشت اعضای هیئت علمی پیشنهاد کرد. این پیشنهاد با عنوان «اصلاح ماده (۶) آیین‌نامه تسهیلات اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی» در جلسه مورخ ۱۳۸۳/۱۰/۷ هیئت وزیران به تصویب رسید و به‌موجب آن مقرر شد به اعضای هیئت علمی شاغل فوق‌العاده ویژه‌ای برابر با حاصلضرب حقوق مبنا و ضریب فوق‌العاده ویژه^۱ پرداخت شود.

با تصویب فوق‌العاده ویژه میزان پرداختی به اعضای هیئت علمی تا دو برابر افزایش یافت.

۵-۱-۲. افزایش ضریب فوق‌العاده ویژه

مستند به تصویب‌نامه شماره ۱۱۴۴۹-۲/۸۹-ت-۳۱۹۴۱ هـ مورخ ۱۳۸۹/۴/۲۲ هیئت وزیران ضریب فوق‌العاده ویژه اعضای هیئت علمی از ابتدای سال ۱۳۸۹ به‌شرح زیر افزایش یافت.

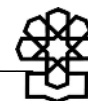
۱. مربی آموزشیار، تا ۲/۹ اضافه بر ۳/۶ محدود به سقف ۳,۵۰۰,۰۰۰ ریال،
۲. مربی تا ۲/۵ اضافه بر ۴، محدود به سقف ۳,۵۰۰,۰۰۰ ریال،
۳. استادیار تا ۳/۴ اضافه بر ۵/۶ محدود به سقف ۵,۰۰۰,۰۰۰ ریال،
۴. دانشیار تا ۳/۳ اضافه بر ۵/۲ محدود به سقف ۶,۰۰۰,۰۰۰ ریال،
۵. استاد تا ۲/۹ اضافه بر ۴/۸ محدود به سقف ۷,۰۰۰,۰۰۰ ریال.

---

۱. به‌موجب مصوبه مذکور ضریب فوق‌العاده ویژه برای اعضای هیئت علمی در مرتبه مربی آموزشیار ۳/۶، برای مربی ۴، برای استادیار ۵/۶، برای دانشیار ۵/۲ و برای استاد ۴/۸ تعیین شد.

جدول ۱. حقوق و مزایای اعضای هیئت علمی طی سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۲ به تفکیک مرتبه و پایه

پایه ۳۰ (۲۵۰)					پایه ۲۹ (۲۴۵)					ضریب ریالی	سال
استاد	دانشیار	استادیار	مربی	مربی آموزشیار	استاد	دانشیار	استادیار	مربی	مربی آموزشیار		
۷,۴۶۴,۹۶۰	۶,۷۱۴,۴۹۵	۵,۸۵۸,۳۲۵	۴,۶۷۷,۷۵۰	۴,۰۶۲,۹۶۰	۷,۳۴۸,۳۲۰	۶,۶۰۰,۶۹۰	۵,۷۵۱,۸۱۰	۴,۵۸۴,۱۹۵	۳,۹۷۸,۳۱۵	۴,۰۵۰	۱۳۸۱
۸,۵۱۰,۰۵۴	۷,۶۵۴,۵۲۴	۶,۶۷۸,۴۹۰	۵,۳۳۲,۶۳۵	۴,۶۳۱,۷۷۴	۸,۳۷۷,۰۸۵	۷,۵۲۴,۷۸۷	۶,۵۵۷,۰۶۳	۵,۲۲۵,۹۸۲	۴,۵۳۵,۲۷۹	۴,۶۱۷	۱۳۸۲
۱۷,۶۳۲,۶۶۶	۱۶,۶۳۹,۹۴۱	۱۵,۵۸۳,۵۵۷	۱۱,۲۴۴,۷۹۰	۹,۷۴۳,۰۵۰	۱۷,۳۵۷,۱۵۵	۱۶,۳۵۷,۹۰۸	۱۵,۳۰۰,۲۲۰	۱۱,۰۱۹,۸۹۴	۹,۵۴۰,۰۶۹	۵,۲۱۸	۱۳۸۳
۱۹,۳۹۶,۶۰۸	۱۸,۳۰۴,۵۷۳	۱۷,۱۴۲,۵۱۰	۱۲,۳۶۹,۷۰۰	۱۰,۷۱۷,۷۲۸	۱۹,۰۹۳,۵۳۶	۱۷,۹۹۴,۳۲۶	۱۶,۸۳۰,۸۲۸	۱۲,۱۲۲,۳۰۶	۱۰,۴۹۴,۴۴۲	۵,۷۴۰	۱۳۸۴
۲۲,۰۳۲,۳۸۴	۲۰,۷۹۱,۹۵۴	۱۹,۴۷۱,۹۸۰	۱۴,۰۵۰,۶۰۰	۱۲,۱۷۴,۱۴۴	۲۱,۶۸۸,۱۲۸	۲۰,۴۳۹,۵۴۸	۱۹,۱۱۷,۹۴۴	۱۳,۷۶۹,۵۸۸	۱۱,۹۲۰,۵۱۶	۶,۵۲۰	۱۳۸۵
۲۳,۲۴۸,۸۹۶	۲۱,۹۳۹,۹۷۶	۲۰,۵۴۷,۱۲۰	۱۴,۸۲۶,۴۰۰	۱۲,۸۴۶,۳۳۶	۲۲,۸۸۵,۶۳۲	۲۱,۵۶۸,۱۱۲	۲۰,۱۷۳,۵۳۶	۱۴,۵۲۹,۸۷۲	۱۲,۵۷۸,۷۰۴	۶,۸۸۰	۱۳۸۶
۲۵,۱۱۰,۸۳۵	۲۳,۶۹۷,۰۸۷	۲۲,۱۹۲,۶۸۲	۱۶,۰۱۳,۸۰۵	۱۳,۸۷۵,۱۶۳	۲۴,۷۱۸,۴۷۸	۲۳,۲۹۵,۴۴۲	۲۱,۷۸۹,۱۷۸	۱۵,۶۹۳,۵۲۹	۱۳,۵۸۶,۰۹۷	۷,۴۳۱	۱۳۸۷
۲۸,۸۷۸,۶۴۳	۲۷,۲۵۲,۷۶۷	۲۵,۵۲۲,۶۱۹	۱۸,۴۱۶,۶۳۰	۱۵,۹۵۷,۰۹۱	۲۸,۴۲۷,۴۱۴	۲۶,۷۹۰,۸۵۵	۲۵,۰۵۸,۵۸۱	۱۸,۰۴۸,۲۹۷	۱۵,۶۲۴,۶۵۲	۸,۵۴۶	۱۳۸۸
۳,۷۶۱,۲۷۳	۳۴,۸۸۸,۶۹۸	۳۲,۰۵۴,۷۰۴	۲۳,۰۲۲,۱۴۵	۲۰,۴۱۴,۹۶۵	۳۷,۱۳۳,۸۵۸	۳۴,۳۹۹,۰۵۹	۳۱,۵۶۲,۸۰۰	۲۲,۶۳۱,۷۰۲	۲۰,۰۶۲,۵۷۰	۹,۰۵۹	۱۳۸۹
۴۰,۶۷۳,۷۲۸	۳۷,۷۷۷,۸۸۷	۳۴,۷۶۰,۴۷۲	۲۴,۹۷۴,۵۷۵	۲۲,۱۰۶,۶۴۸	۴۰,۱۴۷,۵۷۶	۳۷,۲۳۹,۲۷۸	۳۴,۲۱۹,۳۷۳	۲۴,۵۴۵,۰۸۴	۲۱,۷۱۹,۰۱۰	۹,۹۶۵	۱۳۹۰
۴۵,۷۲۵,۶۳۲	۴۲,۵۴۵,۳۶۷	۳۹,۲۲۵,۲۹۰	۲۸,۱۹۶,۳۰۰	۲۴,۸۹۸,۱۱۲	۴۵,۱۲۰,۵۴۴	۴۱,۹۲۵,۹۵۴	۳۸,۶۰۳,۰۱۲	۲۷,۷۰۲,۳۷۴	۲۴,۴۵۲,۳۱۸	۱۱,۴۶۰	۱۳۹۱
۵۳,۴۷۰,۷۵۸	۴۹,۸۵۴,۴۴۰	۴۶,۰۷۰,۳۴۸	۳۳,۱۲۵,۵۶۰	۲۹,۱۷۷,۷۳۴	۵۲,۷۴۴,۶۵۳	۴۹,۱۱۱,۱۴۵	۴۵,۳۲۲,۶۱۴	۳۲,۵۴۲,۸۴۹	۲۸,۶۴۲,۷۸۲	۱۳,۷۵۲	۱۳۹۲
۶,۴۵۸,۵۷۳	۵,۸۰۹,۲۸۱	۵,۰۶۸,۵۳۶	۴,۰۴۷,۱۲۰	۳,۵۱۵,۲۱۳	۶,۳۵۷,۶۵۸	۵,۷۱۰,۸۱۹	۴,۹۷۶,۳۸۱	۳,۹۶۶,۱۷۸	۳,۴۴۱,۹۷۹	۳,۵۰۴	۱۳۸۰

جدول ۲. حقوق بازنشستگی اعضای هیئت علمی به تفکیک سال بازنشستگی و مراتب هیئت علمی
براساس حقوق دو سال آخر خدمت

سال / مرتبه	مربی آموزشیار	مربی	استادیار	دانشیار	استاد
۱۳۸۱	۳۷۵,۲۴۷۰	۴,۳۲۱,۹۶۴	۵,۴۱۷,۳۵۳	۶,۲۱۲,۶۵۷	۶,۹۱۱,۳۰۹
۱۳۸۲	۴,۳۰۵,۰۴۵	۴,۹۵۸,۴۱۵	۶,۲۱۵,۱۵۰	۷,۱۲۷,۶۰۷	۷,۹۲۹,۱۸۷
۱۳۸۳	۷,۱۳۹,۱۶۵	۸,۲۳۵,۳۸۶	۱۱,۰۷۰,۳۱۰	۱۲,۰۸۲,۳۶۴	۱۳,۰۰۴,۸۷۶
۱۳۸۴	۱۰,۱۲۸,۸۹۸	۱۱,۶۹۴,۷۹۷	۱۶,۲۲۱,۳۶۵	۱۷,۳۳۱,۳۴۰	۱۸,۳۷۶,۸۸۲
۱۳۸۵	۱۱,۳۳۴,۲۹۳	۱۳,۰۸۶,۴۵۳	۱۸,۱۵۱,۴۰۴	۱۹,۳۹۳,۱۴۰	۲۰,۵۶۲,۹۶۰
۱۳۸۶	۱۲,۳۸۳,۴۲۶	۱۴,۲۹۷,۹۹۴	۱۹,۸۳۲,۵۳۲	۲۱,۱۸۹,۷۶۲	۲۲,۴۶۸,۵۱۲
۱۳۸۷	۱۳,۲۲۶,۹۳۳	۱۵,۲۷۱,۸۳۸	۲۱,۱۸۳,۱۰۹	۲۲,۶۳۲,۶۰۰	۲۳,۹۹۸,۳۳۴
۱۳۸۸	۱۴,۷۷۱,۵۹۴	۱۷,۰۵۵,۰۸۰	۲۳,۶۵۵,۸۹۸	۲۵,۲۷۴,۱۰۵	۲۶,۷۹۸,۵۶۰
۱۳۸۹	۱۸,۰۱۹,۸۰۸	۲۰,۵۳۵,۲۲۱	۲۸,۵۵۶,۶۴۲	۳۰,۸۳۹,۷۷۶	۳۳,۰۱۹,۷۹۴
۱۳۹۰	۲۱,۰۸۴,۶۰۹	۲۳,۸۰۳,۱۳۸	۳۳,۱۶۱,۶۳۶	۳۶,۰۳۸,۴۷۳	۳۸,۹۰۳,۷۹۳
۱۳۹۱	۲۳,۳۰۸,۵۶۱	۲۶,۳۷۰,۶۹۲	۳۶,۷۲۲,۳۳۲	۳۹,۸۹۲,۳۲۳	۴۲,۹۳۶,۶۰۴
۱۳۹۲	۲۶,۸۱۵,۰۲۶	۳۰,۴۱۳,۹۶۷	۴۲,۳۳۶,۶۸۰	۴۵,۸۹۰,۱۹۷	۴۹,۲۹۵,۶۵۱

جدول ۳. درصد افزایش حقوق بازنشستگی اعضای هیئت علمی نسبت به سال قبل

سال / مرتبه	مربی آموزشیار	مربی	استادیار	دانشیار	استاد
۱۳۸۱	۱۵/۶	۱۵/۶	۱۵/۶	۱۵/۶	۱۵/۶
۱۳۸۲	۱۴/۷	۱۴/۷	۱۴/۷	۱۴/۷	۱۴/۷
۱۳۸۳	۶۶	۶۶	۷۸	۷۰	۶۴
۱۳۸۴	۴۲	۴۲	۴۶/۵	۴۳/۴	۴۱/۳
۱۳۸۵	۱۱/۹	۱۱/۹	۱۱/۹	۱۱/۹	۱۱/۹
۱۳۸۶	۹/۳	۹/۳	۹/۳	۹/۳	۹/۳
۱۳۸۷	۶/۸	۶/۸	۶/۸	۶/۸	۶/۸
۱۳۸۸	۱۱/۷	۱۱/۷	۱۱/۷	۱۱/۷	۱۱/۷
۱۳۸۹	۲۲	۲۰/۴	۲۰/۷	۲۲	۲۳/۲
۱۳۹۰	۱۷	۱۵/۹	۱۶/۱	۱۶/۹	۱۷/۸
۱۳۹۱	۱۰/۵	۱۰/۸	۱۰/۷	۱۰/۷	۱۰/۴
۱۳۹۲	۱۵	۱۵/۳	۱۵/۳	۱۵	۱۴/۸

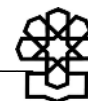
۳. بازنشستگی و وظیفه

کارکرد صندوق‌های بازنشستگی از جمله صندوق بازنشستگی کشوری مبتنی بر این اصل است که ماهیانه وجوهی از تمام یا بعضی از اقلام دریافتی مستخدمین با رعایت مقررات مربوط تحت عنوان کسور بازنشستگی کسر می‌کند و علاوه بر آن سهم دولت از محل اعتبارات دانشگاه اجرایی زیربسط به صندوق واریز می‌شود، با این هدف که صندوق از محل وجوه مذکور و سود حاصله از سرمایه‌گذاری آنها بتواند حقوق مستخدمین عضو صندوق را در زمان بازنشستگی یا ازکارافتادگی بپردازد و یا به وراث قانونی آنها پس از فوت پرداخت کند.

به این ترتیب از آنجا که حقوق بازنشستگی مستخدمین در هر زمان حسب مقررات مربوط برابر میانگین دو یا سه سال حقوق و مزایای مشمول برداشت کسور بازنشستگی تعیین و برقرار می‌شود، علی‌القاعده میزان حقوق بازنشستگی به میزان حقوق و مزایای دوران اشتغال و سنوات پرداختی کسور بازنشستگی توسط مستخدم ارتباط دارد. به این لحاظ آن عده از مستخدمین عضو صندوق که در دوران اشتغال خود مبلغ بیشتری به‌عنوان کسور بازنشستگی پرداخت کرده‌اند، در قیاس با مستخدمین هم‌تراز خود که در سنوات قبل بازنشسته شده‌اند و میزان کمتری به‌عنوان کسور بازنشستگی پرداخت کرده‌اند، حقوق بازنشستگی بیشتری دریافت خواهند کرد.

از جنبه‌ای دیگر بین حقوق شاغلین و بازنشستگان، به دلیل اینکه مبنای حقوق بازنشستگان میانگین حقوق دو یا سه سال آخر دوران خدمت است، به‌طور طبیعی فاصله‌ای وجود دارد. این فاصله از آنجا که مبنای حقوق شاغلین اعم از حقوق پایه و فوق‌العاده‌ها، علاوه بر افزایش ضریب حقوق، مرتباً افزایش می‌یابد و علاوه بر آن در مقاطعی فوق‌العاده‌های جدیدی برقرار و پرداخت می‌شود، بعضاً به‌شدت افزایش می‌یابد، تا آنجا که فاصله حقوق شاغلین نسبت به بازنشستگان از یکسو و فاصله حقوق بازنشستگان اخیر نسبت به بازنشستگان سال‌های قبل به‌شدت افزایش می‌یابد. بروز این شکاف در آمدی بین حقوق شاغلین و بازنشستگان و بین بازنشستگان جدید با مستخدمینی که در سال‌های قبل بازنشسته شده‌اند دولت را ناگزیر می‌سازد که نسبت به ترمیم حقوق بازنشستگان به نحوی از انحا اقدام کند، که از آن جمله می‌توان به تبصره «۸۵» قانون بودجه سال ۱۳۵۶ کل کشور،^۱ ماده (۵) قانون اصلاح مقررات بازنشستگی و وظیفه قانون استخدام

۱. «در صورتی که حقوق بازنشستگی یا وظیفه ازکارافتادگی یا وظیفه وراثت مستخدمین رسمی که از اول فروردین‌ماه سال ۲۵۳۶ [۱۳۵۶] به بعد بازنشسته یا ازکارافتاده یا فوت می‌شوند، از حقوقی که به‌ترتیب مقرر در بند فوق برای مستخدم رسمی نظیر تعیین می‌شود، کمتر شود، حقوق آنان به‌ترتیب مقرر در بند مذکور برقرار و پرداخت خواهد شد (بند «ب» تبصره «۸۵» قانون بودجه سال ۱۳۵۶ کل کشور).

کشوری مصوب ۱۳۶۸/۱۲/۱۳^۱، قانون نظام هماهنگ حقوق بازنشستگی و وظیفه مصوب ۱۳۷۳/۶/۲۳^۲، ماده (۱۰) قانون اصلاح پاره‌ای از مقررات مربوط به حقوق بازنشستگی، بانوان شاغل، خانواده‌ها و سایر ارگان مصوب ۱۳۷۹/۲/۱۳^۳، بند «ل» تبصره «۴» قانون بودجه سال ۱۳۸۱ کل کشور^۴، ماده (۱۰۹) قانون مدیریت خدمات کشوری در مورد هماهنگی حقوق بازنشستگی کارکنان دولت^۵ و بند «الف» ماده (۱۱۰) آن در مورد هماهنگی حقوق بازنشستگی اعضای هیئت علمی از تاریخ ۱۳۸۸/۱/۱^۶ اشاره کرد.

۱. ماده (۵) - حقوق بازنشستگی و وظیفه ازکارافتادگی و وظیفه وراثت و مجموع پرداختی به وراثت مستخدمین رسمی مشمول قانون استخدام کشوری و مستخدمینی که از لحاظ بازنشستگی و وظیفه مشمول قانون مزبور و مشترک صندوق بازنشستگی کشوری می‌باشند و تا پایان سال ۱۳۴۶ بازنشسته و ازکارافتاده و یا فوت شده‌اند، به میزان ۲۰ درصد افزایش می‌یابد و در مورد مستخدمینی که از تاریخ ۱۳۴۷/۱/۱ تا پایان سال ۱۳۶۸ بازنشسته یا ازکارافتاده و یا فوت شده‌اند، به‌ازای هر دو سال سابقه پرداخت کسور بازنشستگی از مزایای مستمر، فوق‌العاده شغل یا مزایای شغل و فوق‌العاده‌های مربوط ۱ درصد (نیم درصد در سال) علاوه بر ۲۰ درصد مذکور حقوق بازنشستگی یا وظیفه ازکارافتادگی و یا وظیفه وراثت افزوده خواهد شد (در ازای سنوات خدمت ارفاقی افزایش‌های مزبور اعمال نخواهد شد) مشروط بر اینکه مجموع افزایش‌های این ماده برای مستخدمین مورد بحث از ۳۰ درصد حقوق بازنشستگی و وظیفه ازکارافتادگی و وظیفه وراثت تجاوز نکند. کسر سال یک سال محسوب می‌شود.

۲. قانون مورد اشاره در پیوست گزارش آمده است.

۳. ماده (۱۰) - این قانون در مورد کلیه مشمولین مندرج در ماده (۱) قانون نظام هماهنگ بازنشستگی و وظیفه و تبصره‌های آن مصوب ۱۳۷۳/۶/۲۳ که بازنشسته، فوت و یا ازکارافتاده شده و یا می‌شوند از تاریخ ۱۳۷۹/۱/۱ لازم‌الاجرا می‌باشد و هرگونه قوانین و مقررات مغایر از تاریخ تصویب این قانون لغو می‌گردد.

۴. «ل» - اعتبار ردیف ۵۰۳۶۲۲ قسمت چهارم پیوست این قانون به میزان تا یک‌هزاروپانصد میلیارد (۱۵۰۰۰۰۰۰۰۰۰) ریال جهت هماهنگی حقوق بازنشستگان کشوری و لشگری قبل از سال ۱۳۷۹ اختصاص می‌یابد تا براساس آیین‌نامه‌ای که به پیشنهاد سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور به تصویب هیئت وزیران می‌رسد، پرداخت گردد.

۵. ماده (۱۰۹) - از تاریخ تصویب این قانون کلیه بازنشستگان، وظیفه‌بگیران یا مستمری‌بگیران صندوق‌های بازنشستگی کشوری و لشگری که تا پایان سال ۱۳۸۵ بازنشسته یا ازکارافتاده و یا فوت نموده‌اند در صورتی که کمتر از حاصلضرب ضریب ریالی که با توجه به شاخص هزینه زندگی در لایحه بودجه سالیانه پیش‌بینی می‌گردد با رعایت ماده (۱۲۵) و ارقام مذکور در جداول بندهای «الف» و «ب» این ماده و تبصره‌های مربوط باشد تا این میزان افزایش می‌یابد.

۶. ماده (۱۱۰) - از تاریخ ۱۳۸۶/۱/۱ حقوق کلیه بازنشستگان، موظفین یا مستمری‌بگیران اعضای هیئت علمی و قضات که بازنشسته، ازکارافتاده و فوت شده‌اند در صورتی که کمتر از حاصلضرب ضریب ریالی موضوع ماده (۱۰۹) این قانون با رعایت ماده (۱۲۵) و ارقام مذکور در جداول بندهای «الف» و «ب» این ماده و تبصره‌های مربوط باشد تا این میزان افزایش می‌یابد:

الف) حقوق بازنشستگی، موظفین یا مستمری‌بگیران اعضای هیئت علمی براساس امتیاز ردیف آخرین مرتبه علمی و براساس ۳۰ سال سنوات خدمت مطابق جدول و احکام زیر خواهد بود.

مرتبۀ علمی	امتیاز
مربی آموزشیار و پژوهشیاران	۹,۵۰۰
مربی	۱۱,۰۰۰
استادیار	۱۴,۰۰۰
دانشیار	۱۶,۰۰۰
استاد	۱۸,۰۰۰

ب) حقوق بازنشستگی، موظفین یا مستمری‌بگیران قضات براساس امتیاز ردیف آخرین گروه و براساس ۳۰ سال سنوات

خدمت مطابق جدول و احکام زیر خواهد بود:

ماده (۳۴) آیین‌نامه استخدامی هیئت علمی دانشگاه تهران تصریح دارد بر اینکه «اعضای رسمی هیئت علمی دانشگاه و بازماندگان آنها جز در مواردی که در این آیین‌نامه تصریح گردیده از لحاظ بازنشستگی و وظیفه تابع قوانین و مقررات بازنشستگی و وظیفه مستخدمین رسمی کشوری می‌باشند».

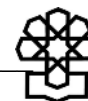
مستند به ماده مذکور نظر به سکوت آیین‌نامه در خصوص میزان حقوق بازنشستگی اعضای هیئت علمی، عملاً احکام مربوط در قوانین بازنشستگی مستخدمین رسمی کشوری به شرح زیر برای اعضای هیئت علمی نیز جاری بوده است:

۳-۱. ماده (۷۸) قانون استخدامی کشوری مصوب ۳۱ خردادماه ۱۳۴۵ کمیسیون خاص مشترک مجلسین میزان حقوق بازنشستگی مستخدمین رسمی را برابر «متوسط حقوق پایه آنان ضرب در سنوات خدمت» عنوان می‌کند؛ مشروط به اینکه حقوق بازنشستگی آنان از آخرین حقوق دریافتی قبل از بازنشستگی تجاوز نکند اما متوسط حقوق در فرمول مذکور به «معدل حقوق پایه مستخدم رسمی در سه سال آخر خدمت» اطلاق شده است (تبصره «۱» ماده (۷۸)).

۳-۲. ماده (۱) قانون اصلاح مقررات بازنشستگی و وظیفه قانون استخدام کشوری مصوب ۱۳۶۸/۱۲/۱۳ مجلس شورای اسلامی میزان حقوق بازنشستگی مستخدمین رسمی کشوری را برابر «معدل خالص حقوق و تفاوت تطبیق حقوق و فوق‌العاده شغل مستخدم در سه سال آخر خدمت» اعلام کرده است.

۳-۳. ماده (۴) قانون اصلاح پاره‌ای از مقررات مربوط به پایه حقوق اعضای رسمی هیئت علمی (آموزشی و پژوهشی) شاغل و بازنشسته دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی مصوب ۱۳۶۸/۱۲/۱۶ مجلس شورای اسلامی، حقوق بازنشستگی مشمولین این قانون که از تاریخ اجرای قانون مذکور به بعد بازنشسته می‌شوند را مطابق «آخرین مرتبه و پایه هنگام بازنشستگی» عنوان کرده است، با این تأکید که در هیچ مورد از بالاترین حقوق بازنشستگی مستخدمین مشمول قانون

امتیاز	گروه
۸۵۰۰	یک
۹۵۰۰	دو
۱۰۵۰۰	سه
۱۱۵۰۰	چهار
۱۲۵۰۰	پنج
۱۳۵۰۰	شش
۱۵۰۰۰	هفت
۱۶۰۰۰	هشت

استخدام کشوری کمتر نخواهد بود.^۱

۳-۴. اما این روال نیز با تصویب قانون نظام هماهنگ حقوق بازنشستگی و وظیفه مصوب ۱۳۷۳/۶/۲۳ مجلس شورای اسلامی تغییر می‌کند و به موجب تبصره «۱» ماده (۱) قانون مذکور در محاسبه حقوق بازنشستگی و وظیفه اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی معدل خالص حقوق و فوق‌العاده شغل سه سال آخر خدمت آنان و سنوات خدمت مربوط ملاک عمل قرار می‌گیرد.

۳-۵. به موجب ماده (۹) قانون اصلاح پاره‌ای از مقررات مربوط به حقوق بازنشستگی، بانوان شاغل، خانواده‌ها و سایر کارکنان مصوب ۱۳۷۹/۲/۱۳ مجلس شورای اسلامی، «مستخدمین موضوع مواد (۱۴۳) و (۱۴۴) قانون استخدام کشوری که در یکی از مؤسسات دولتی مستثنا شده از قانون خدمات کشوری خدمت می‌نمایند و تابع قانون نظام هماهنگ پرداخت و قوانین اصلاحی آن باشد. هنگام بازنشستگی یا فوت و یا ازکارافتادگی، معدل تمامی حقوق و مزایای آنان که ملاک کسور بازنشستگی است، در دو سال آخر خدمت مبنای حقوق بازنشستگی یا وظیفه خواهد بود».

۳-۶. به موجب ماده (۱۰۱) آیین‌نامه استخدامی اعضای هیئت علمی مصوب هیئت‌های امنای دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، «مبنای تعیین حقوق بازنشستگی عضو مؤسسه میانگین کلیه حقوق و مزایای مستمر مشمول کسور بازنشستگی و حقوق و مرتبه و پایه فوق‌العاده شغل (مخصوص)، فوق‌العاده جذب، فوق‌العاده ویژه، فوق‌العاده‌های سختی کار و فوق‌العاده مدیریت در دو سال منتهی به پایان خدمت وی با اعمال ضریب حقوقی سال بازنشستگی می‌باشد».

۴. محاسبه حقوق و مزایای اعضای هیئت علمی

با توجه به گروه‌های هدف، حقوق و مزایای اعضای هیئت علمی در مراتب پنج‌گانه، برای پایه‌های ۲۹ و ۳۰ طی سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۹۲ محاسبه شده است (جدول ۱).

براساس جدول مذکور در سال ۱۳۸۱ آخرین حقوق و مزایای یک عضو هیئت علمی در مرحله بازنشستگی (حقوق گرد شده پایه ۳۰) برای مربی آموزشیار ۴۰۶ هزار تومان، برای مربی ۴۶۸ هزار تومان، برای استادیار ۵۸۶ هزار تومان، برای دانشیار ۶۷۱ هزار تومان و برای استاد ۷۴۶ هزار تومان بوده است.

با توجه به اینکه میانگین حقوق دو سال آخر خدمت مبنای تعیین حقوق بازنشستگی قرار

۱. به موجب تبصره ماده مذکور از تاریخ اجرای این قانون حقوق بازنشستگی اعضای هیئت علمی که قبل از تاریخ اجرای این قانون بازنشسته شده‌اند به میزان ۲۰ درصد افزایش یافت.

می‌گیرد، حقوق بازنشستگی اعضای هیئت علمی مورد اشاره در پایان سال ۱۳۸۱ برحسب مرتبه به ترتیب برابر ۳۷۵، ۴۳۲، ۵۴۲، ۶۲۱ و ۶۹۱ هزار تومان برآورد می‌شود که نسبت به آخرین حقوق دریافتی برحسب مرتبه بین ۷/۴ تا ۷/۷ درصد کمتر است.

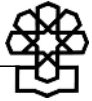
این درحالی است که به اعضای هیئت علمی بازنشسته در پایان سال ۱۳۹۲ در مراتب پنج‌گانه به ترتیب ۲،۷۳۵ هزار تومان، ۳،۱۰۴ هزار تومان، ۴،۳۱۹ هزار تومان، ۴،۶۸۰ هزار تومان و ۵،۰۲۶ هزار تومان تعلق خواهد گرفت که نسبت به حقوق بازنشستگی بازنشستگان سال ۱۳۸۱ برحسب مرتبه ۷/۲ تا ۸ برابر افزایش یافته است.

بررسی حقوق بازنشستگی اعضای هیئت علمی در فاصله سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۹۲، چنان‌که پیش‌تر عنوان شد، نشان از آن دارد که یک عضو هیئت علمی بازنشسته در سال ۱۳۹۲ نسبت به بازنشسته هم‌تراز خود در پایان سال ۱۳۸۱ بعضاً تا ۸ برابر حقوق بازنشستگی دریافت می‌کند. حال آنکه دریافتی سال ۱۳۹۲ یک عضو هیئت علمی که در سال ۱۳۸۱ بازنشسته شده است با احتساب تمامی افزایش‌هایی که طی این سال‌ها برای بازنشستگان در نظر گرفته شده است در مورد مربی آموزشیار از ۱،۱۹۶ هزار تومان، مربی از ۱،۳۷۸ هزار تومان، استادیار از ۱،۷۲۷ هزار تومان، دانشیار از ۱،۹۸۰ هزار تومان و استاد از ۲،۲۰۳ هزار تومان فراتر نمی‌رود که در بهترین شرایط ۴۴ درصد حقوق بازنشستگی عضو هیئت علمی هم‌تراز خود در سال ۱۳۹۲ است.^۱

مقایسه ارقام فوق نشان می‌دهد که دریافتی یک عضو هیئت علمی بازنشسته قبل از سال ۱۳۸۴، در سال ۱۳۹۲ در قیاس با دریافتی یک عضو هیئت علمی شاغل هم‌تراز در مرتبه مربی آموزشیار ۴۳/۷ درصد، در مرتبه مربی ۴۴/۴ درصد، در مرتبه استادیاری ۴۰ درصد، در مرتبه دانشیار ۴۲/۳ درصد و در مرتبه استادی ۴۳/۸ درصد بوده است. به بیان دیگر دریافتی یک عضو هیئت علمی بازنشسته سال ۱۳۹۲، حسب مراتب دانشگاهی ۲/۲۵ تا ۲/۵ برابر دریافتی یک عضو هیئت علمی هم‌تراز بازنشسته در سال ۱۳۸۳ است.

این اختلاف، چنان‌که پیش‌تر عنوان شد، علاوه بر افزایش جهشی ضریب حقوق، به دنبال ثبات ضریب مذکور بین ۵ تا ۱۲ سال، ناشی از برقراری فوق‌العاده ویژه اعضای هیئت علمی است که در دو مقطع زمانی صورت پذیرفته است.

۱. به استناد تصویب‌نامه‌های هیئت وزیران، میزان افزایش حقوق بازنشستگان مشمول نظام هماهنگ پرداخت در فاصله سال‌های ۱۳۸۲ تا ۱۳۹۲ به ترتیب ۱۲، ۶، ۱۲/۶، ۵، ۹، ۶، ۱۰، ۱۰ و ۲۵ درصد بوده است.

جدول ۴. تعداد بازنشستگان هیئت علمی و میانگین دریافتی آنها

آمار حقوق بازنشستگان عضو هیئت علمی به تفکیک سال بازنشستگی و مرتبه علمی												
سال بازنشستگی	آموزشیار		مربی		استادیار		دانشیار		استاد		جمع	
	تعداد	میانگین	تعداد	میانگین	تعداد	میانگین	تعداد	میانگین	تعداد	میانگین	تعداد	
قبل از ۱۳۸۴	۱۷۳	۸,۹۹۵,۹۳۷	۱,۰۶۱	۹,۸۷۷,۸۸۷	۱,۱۴۳	۱۱,۷۴۸,۸۲۸	۹۹۰	۱۳,۵۱۴,۹۸۰	۱,۰۸۹	۱۵,۷۶۳,۱۰۹	۴,۴۵۶	۱۲,۵۶۹,۹۰۶
۱۳۸۴ تا ۱۳۹۰	۲۲۸	۱۸,۴۹۶,۸۰۴	۱,۳۹۴	۲۰,۶۵۲,۶۹۲	۱,۲۲۱	۲۸,۵۲۷,۷۱۲	۵۵۹	۳۲,۸۴۶,۰۱۰	۷۴۴	۳۷,۲۹۰,۵۴۳	۴,۱۴۶	۲۷,۴۸۳,۰۰۶
۱۳۹۰ به بعد	۳۴	۲۳,۸۵۵,۳۷۶	۲۵۲	۲۷,۰۹۷,۶۸۲	۳۷۱	۳۶,۸۵۹,۷۳۵	۱۵۴	۴۲,۶۶۹,۷۲۴	۱۵۷	۴۶,۹۵۹,۵۰۲	۹۶۸	۳۶,۴۲۴,۰۰۸
جمع	۴۳۵	۱۵,۱۳۷,۱۲۹	۲,۷۰۷	۱۷,۰۲۹,۵۱۸	۲,۷۳۵	۲۲,۶۴۵,۷۸۰	۱,۷۰۳	۲۲,۴۹۶,۷۰۴	۱,۹۹۰	۲۶,۲۷۲,۷۸۰	۹,۵۷۰	۲۱,۴۴۳,۵۲۰

(ریال)

جدول ۵. میانگین حقوق بازنشستگان عضو هیئت علمی

ردیف	میانگین حقوق بازنشستگان عضو هیئت علمی به تفکیک سال بازنشستگی و مرتبه علمی با احتساب ۲۵ درصد افزایش حقوق بازنشستگی در سال ۱۳۹۲												
	سال بازنشستگی		مربی آموزشیار		مربی		استادیار		دانشیار		استاد		جمع
	تعداد	میانگین	تعداد	میانگین	تعداد	میانگین	تعداد	میانگین	تعداد	میانگین	تعداد	میانگین	
۱	قبل از سال ۱۳۸۴	۱۷۳	۱۱,۲۴۴,۹۲۱	۱,۰۶۱	۱۲,۳۴۷,۳۵۹	۱,۱۴۳	۱۴,۶۸۶,۰۳۵	۹۹۰	۱۶,۸۹۳,۷۲۵	۱,۰۸۹	۱۹,۷۰۳,۸۸۶	۴,۴۵۶	۱۵,۷۱۲,۳۸۳
۲	۱۳۸۴ تا ۱۳۹۰	۲۲۸	۲۳,۱۲۱,۰۰۵	۱,۳۹۴	۲۵,۸۱۵,۸۶۵	۱,۲۲۱	۳۵,۶۵۹,۶۴۰	۵۵۹	۴۱,۰۵۷,۵۱۳	۷۴۴	۴۶,۶۱۲,۱۷۹	۴,۱۴۶	۳۴,۳۵۳,۷۵۸
۳	۱۳۹۰ به بعد	۳۴	۲۹,۸۱۹,۲۲۰	۲۵۲	۳۳,۸۷۲,۱۰۳	۳۷۱	۴۶,۰۷۴,۶۶۹	۱۵۴	۵۳,۳۳۷,۱۵۵	۱۵۷	۵۸,۶۹۹,۳۷۸	۹۶۸	۴۵,۵۳۰,۰۱۰
۴	جمع	۴۳۵	۱۸,۹۲۱,۴۱۱	۲,۷۰۷	۲۱,۲۸۶,۸۹۸	۲,۷۳۵	۲۸,۳۰۷,۲۲۵	۱,۷۰۳	۲۸,۱۲۰,۸۸۰	۱,۹۹۰	۳۲,۸۴۰,۹۷۵	۹,۵۷۰	۲۶,۸۰۴,۴۰۰
۵	نسبت ۱ به ۲	۴۸/۶		۴۷/۸		۴۱/۲		۴۲/۳		۴۵/۷			
۶	نسبت ۱ به ۳	۳۷/۷		۳۶/۵		۳۱/۹		۳۳/۶		۳۴/۵			
۷	نسبت ۲ به ۳	۷۷/۵		۷۶/۲		۷۷/۴		۷۷/۴		۷۵/۵			

۵. آمار بازنشستگان و تفاوت دریافتی گروه‌های مختلف بازنشستگان

بنابر ارقام ارائه شده از سوی سازمان بازنشستگی کشوری^۱ تعداد اعضای هیئت علمی بازنشسته^۲ از ۹,۵۷۰ نفر فراتر نمی‌رود که از این عده ۴۳۵ نفر در مرتبه مربی آموزشی، ۲,۷۰۷ نفر در مرتبه مربی، ۲۷۳۵ نفر در مرتبه استادیاری، ۱,۷۰۳ نفر در مرتبه دانشیاری و ۱,۹۹۰ نفر در مرتبه استادی بازنشسته شده‌اند (جدول ۴).

از جنبه‌ای دیگر از مجموع ۹,۵۷۰ بازنشسته هیئت علمی ۴,۴۵۶ نفر (۴۶/۶ درصد) قبل از سال ۱۳۸۴، ۴,۱۴۶ نفر (۴۳/۳ درصد) در فاصله سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۰ و ۹۶۸ نفر (۱۰/۱ درصد) در سال‌های ۱۳۹۰ به بعد بازنشسته شده‌اند، که میانگین حقوق بازنشستگی آنها در سال ۱۳۹۱ برحسب مراتب مختلف دانشگاهی و نیز زمان بازنشستگی در جدول ۴ مندرج است.

نظر به اینکه با تصویب هیئت وزیران حقوق بازنشستگان در سال ۱۳۹۲ به میزان ۲۵ درصد افزایش یافته است، میزان دریافتی اعضای هیئت علمی بازنشسته در سال جاری را می‌توان به شرح ارقام مندرج در جدول ۵ برآورد کرد.

به موجب جدول مذکور میانگین دریافتی یک عضو هیئت علمی بازنشسته قبل از سال ۱۳۸۴ حدود ۱,۵۷۱ هزار تومان است، حال آنکه میانگین دریافتی یک عضو هیئت علمی بازنشسته در فاصله سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۰ از ۳,۴۳۵ هزار تومان فراتر می‌رود و این رقم در مورد یک عضو بازنشسته سال ۱۳۹۰ به بعد به بیش از ۴,۵۵۰ هزار تومان می‌رسد.

به بیان دیگر میانگین حقوق یک عضو هیئت علمی بازنشسته قبل از سال ۱۳۸۴ نسبت به میانگین حقوق عضو هیئت علمی هم‌تراز بازنشسته در سال ۱۳۹۰ برحسب مراتب مختلف بین ۳۲ تا ۳۸ درصد است.

حال آنکه نسبت حقوق بازنشستگان سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۰ به حقوق بازنشستگان سال‌های ۱۳۹۰ به بعد برحسب مراتب بین ۷۶ تا ۷۹ درصد است که تا حدودی طبیعی می‌نماید، اما اختلاف ۶۸ درصدی دریافتی بازنشستگان قبل از ۱۳۸۴ نسبت به دریافتی بازنشستگان سال‌های ۱۳۹۰ به بعد و حتی اختلاف ۵۸ درصدی دریافتی بازنشستگان قبل از سال ۱۳۸۴ نسبت به دریافتی بازنشستگان سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۰ نیز قابل توجیه نمی‌تواند باشد. به خصوص که بررسی روند افزایش حقوق اعضای هیئت علمی طی سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۹۲ نشان می‌دهد که بروز این شکاف

۱. ضمیمه‌نامه شماره ۴۸۹۰/ص/۲۵۰ مورخ ۱۳۹۲/۳/۶ مدیرعامل صندوق بازنشستگی کشوری به‌عنوان مدیر دفتر مطالعات اجتماعی.

۲. تا خردادماه ۱۳۹۲.

ناشی از اعمال افزایش‌های جهشی در حقوق اعضای هیئت علمی در سال‌های ۱۳۸۳ و ۱۳۸۹ بوده است^۱ که به افزودن ردیف جدیدی با عنوان فوق‌العاده ویژه به ردیف‌های دریافتی اعضای هیئت علمی انجامیده است، بدون اینکه بازنشستگان هیئت علمی از آن نصیبی برده باشد.

نتیجه‌گیری

با توجه به آنچه پیش‌تر عنوان شد، میزان دریافتی یک عضو هیئت علمی بازنشسته سال ۱۳۸۱ با احتساب کلیه افزایش‌های سالیانه در بهترین حالت برحسب مراتب از ۴۴ درصد دریافتی یک عضو هیئت علمی بازنشسته هم‌تراز خود در سال ۱۳۹۲ بیشتر نیست. با این توجه که هرچه تاریخ بازنشستگی عضو هیئت علمی به سال‌های قبل از ۱۳۸۱ بازگردد این نسبت به‌شدت کاهش خواهد یافت. با این همه حتی سهم ۴۴ درصدی حقوق اعضای هیئت علمی بازنشسته ۱۰ سال قبل در قیاس با دریافتی هم‌ترازان آن خود در سال ۱۳۹۲ نیز از یک شکاف عمیق درآمدی حکایت دارد که پذیرفتنی نمی‌تواند باشد.

طبیعتاً این انتظار وجود ندارد که دریافتی یک عضو هیئت علمی بازنشسته با دریافتی عضو هیئت علمی شاغل هم‌تراز خود برابر باشد، با این‌همه این اختلاف تا حد ۲۵ درصد (مبتنی بر ارقام مندرج در ردیف ۷ جدول ۵) می‌تواند قابل دفاع باشد و اختلاف پیش از این غیرطبیعی و ناشی از اقدامات جهشی موردی و مقطعی و دستکاری در تعرفه‌ها و یا عوامل تشکیل‌دهنده حقوق و مزایای نیروهای شاغل است که بازنشستگان را از آن بهره نیست.

نکته قابل توجه اینکه قانونگذار با توجه به این احتمال که بعضاً افزایش جهشی دریافت‌ها تحت تأثیر افزایش قیمت‌ها ناگزیر می‌نماید، به‌موجب ماده (۹۸) قانون استخدام کشوری^۲ و تبصره «۴» ماده (۱) قانون نظام هماهنگ پرداخت^۳ متذکر شده است در صورتی که ضرایب جداول حقوق مستخدمین رسمی شاغل تغییر یابد دولت مکلف است به نسبتی که هزینه زندگی موجب این تغییر

۱. این افزایش جهشی ناشی از ثابت ماندن ضریب حقوق اعضای هیئت علمی برای دوره‌هایی در ابعاد ۶ تا ۱۲ ساله است، که هم به زیان اعضای هیئت علمی شاغل و هم به زیان اعضای هیئت علمی بازنشسته است.

۲. ماده (۹۸) قانون استخدام کشوری مصوب ۱۳۴۵/۳/۳۱ مجلس شورای ملی به‌شرح زیر است: حقوق بازنشستگی و وظیفه‌بگیران فعلی براساس قوانین و مقررات سابق کماکان از محل صندوق بازنشستگی کشوری پرداخت خواهد شد و در صورتی که ضریب جدول حقوق مستخدمین رسمی شاغل تغییر یابد، دولت مکلف است به نسبتی که هزینه زندگی موجب این تغییر شده است، حقوق بازنشستگان و وظیفه‌بگیران.

۳. تبصره «۴» ماده (۱) قانون نظام هماهنگ پرداخت کارکنان دولت مصوب ۱۳۷۰/۶/۱۳ به‌شرح زیر است:

تبصره «۴» - دولت مکلف است تغییر ضریب حقوق موضوع ماده (۳۳) قانون استخدام کشوری و اصلاحات بعدی آن را که همه‌ساله با توجه به شاخص هزینه زندگی مشترکاً توسط سازمان امور اداری و استخدامی کشور، وزارت امور اقتصادی و دارایی، سازمان برنامه و بودجه و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران پیشنهاد خواهد شد، مورد تصویب قرار دهد و به همین نسبت حقوق بازنشستگان و مستمری‌بگیران را افزایش دهد.

شده است، حقوق بازنشستگان و وظیفه‌بگیران را ترسیم کند.

مشابه این مورد را می‌توان در ماده (۴) آیین‌نامه تکریم استاد بازنشسته دانشگاه مصوب جلسه ۶۰۱ مورخ ۱۳۸۵/۱۲/۱۵ شورای عالی انقلاب فرهنگی مشاهده کرد که صراحتاً متذکر شده است که «افزایش حقوق سالیانه اعضای هیئت علمی به بازنشستگان با رتبه استاد تمامی قابل تسری می‌باشد»^۱ با عنایت به این امر و در جهت حل مشکل آن دسته از بازنشستگان هیئت علمی مندرج در ردیف ۱ جدول ۵ که دریافتی آنها به‌طور متوسط از ۳۵ درصد دریافتی بازنشستگان هم‌تراز خود در سال ۱۳۹۲ کمتر است پیشنهاد می‌شود:

۱. متوسط دریافتی اعضای هیئت علمی بازنشسته در سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۰ (ردیف ۲ جدول ۵) به‌عنوان مبنا در نظر گرفته شود و مابه‌التفاوت آن نسبت به دریافتی اعضای هیئت علمی بازنشسته سال‌های قبل از ۱۳۸۴، صرفاً به این گروه از بازنشستگان پرداخت شود.^۲
۲. به جهت جلوگیری از بروز شکاف در دریافتی بازنشستگان و شاغلان در آینده، از این پس افزایش حقوق اعضای هیئت علمی همانند کارکنان دولت به میزان متناسب و درخور سالیانه اعمال شود، به‌گونه‌ای که تأمین معیشت اعضای هیئت علمی به افزایش‌های جهشی و مقطعی نیازمند نباشد و از سویی زیان و ضرر اعضای هیئت علمی بازنشسته را در پی نداشته باشد. «در غیر این‌صورت لازم است هرگونه افزایش جهشی در حقوق اعضای هیئت علمی شاغل به نسبت ۷۵ درصد در مورد بازنشستگان و وظیفه‌بگیران آنها نیز اعمال شود.

پیوست

قانون نظام هماهنگ حقوق بازنشستگی و وظیفه:

ماده (۱)

در صورتی که حقوق بازنشستگی و وظیفه از کارافتادگی و وظیفه وراث (مجموع پرداختی به وراث) در نیروهای مسلح و کلیه و دستگاه‌های مشمول قانون نظام هماهنگ پرداخت کارکنان دولت و

۱. البته باید توجه داشت که اجرای این مصوبه به دلیل ایجاد بار مالی برای سازمان بازنشستگی کشوری با مانع روبرو است و تصویب هیئت‌های امنای دانشگاه‌ها دایر بر اجرای این مصوبه نیز نمی‌تواند رافع این مشکل باشد.

۲. لازم به توضیح است که اجرای این پیشنهاد در نخستین سال اجرا مستلزم تأمین اعتباری معادل ۱۱۵ میلیارد تومان است و از آنجا که بازنشستگان موصوف از بابت این اضافه دریافتی قبلاً کسور بازنشستگی پرداخت نکرده‌اند، علی‌القاعده مستحق این دریافت اضافی از سوی صندوق بازنشستگی کشوری نمی‌توانند باشند، مگر اینکه اعتبار مذکور با تصویب مجلس شورای اسلامی از طرف دولت در اختیار صندوق بازنشستگی قرار گیرد. نکته دیگر اینکه این بررسی به درخواست کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی در مورد بازنشستگان هیئت علمی صورت گرفته است ولی می‌تواند در مورد تمامی اقشار حقوق‌بگیر محاسبه و به اجرا گذاشته شود.

مشمولان قانون تأمین اجتماعی از حداکثر مقرر در ماده (۱۶) قانون یاد شده تجاوز کند، دوسوم مبلغ مازاد علاوه بر حداکثر علاوه بر حداکثر مزبور به عنوان حقوق بازنشستگی و وظیفه قابل پرداخت است.

تبصره «۱» - در محاسبه حقوق بازنشستگی و وظیفه اعضای هیئت علمی دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی، معدل خالص حقوق و فوق العاده شغل سه سال آخر خدمت آنان و سنوات خدمت مربوط ملاک عمل قرار می‌گیرد.

تبصره «۲» - مفاد این ماده در مورد اعضای هیئت علمی دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی نیز لازم الاجراست و عبارت «و در هیچ مورد از بالاترین حقوق بازنشستگی مستخدمین مشمول قانون استخدام کشور کمتر نخواهد بود» از قسمت اخیر ماده (۴) قانون اصلاح پاره‌ای از مقررات مربوط به پایه حقوق اعضای رسمی هیئت علمی (آموزشی و پژوهشی) شاغل و بازنشسته دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی - مصوب ۱۳۸۶/۱۲/۱۶ - حذف می‌شود.

ماده (۲)

حقوق بازنشستگی و وظیفه مشترکان صندوق بازنشستگی کشوری که تا تاریخ اجرای این قانون بازنشسته، از کارافتاده یا فوت شده‌اند، به شرح زیر تعیین می‌شود:

الف) تعیین حقوق مبنا براساس جدول حقوق موضوع ماده (۱) قانون نظام هماهنگ پرداخت کارکنان دولت و تعیین فوق العاده شغل مربوط با رعایت مقررات جاری و مورد عمل شاغلان دستگاه مربوط،

ب) اعمال سه درصد (۳٪) افزایش حقوق مبنا در ازای هر سال خدمتی که ملاک اعطای پایه یا عناوین مشابه قرار گرفته است به عنوان افزایش سنواتی،

ج) معدل مجموع حقوق و فوق العاده شغل سه سال آخر خدمت که در اجرای بندهای «الف» و «ب» بالا تعیین می‌شود، با رعایت قوانین و مقررات مربوط، مبنای محاسبه حقوق بازنشستگی و وظیفه قرار می‌گیرد و چنانچه حقوق بازنشستگی، وظیفه از کارافتادگی و وظیفه وراثت (مجموع پرداختی به وراثت) از حداکثر مقرر در ماده (۱۶) قانون نظام هماهنگ پرداخت کارکنان دولت تجاوز کند، دوسوم مبلغ مازاد علاوه بر حداکثر مزبور قابل پرداخت است.

تبصره «۱» - حقوق بازنشستگی و وظیفه از کارافتادگی و وظیفه وراثت دارندگان پایه‌های قضایی که تا تاریخ اجرای این قانون، بازنشسته، از کارافتاده یا فوت شده‌اند، هماهنگ با مشمولان ماده (۱۴) قانون نظام هماهنگ پرداخت کارکنان دولت و با رعایت مفاد بند «ج» این ماده تعیین می‌شود.

تبصره «۲» - حقوق بازنشستگی، و وظیفه و مستمری کارکنان نیروهای مسلح که تا تاریخ اجرای این قانون بازنشسته از کارافتاده یا فوت شده‌اند مطابق با بندهای «۱»، «۲» و «۵» ماده (۱۳) اصلاحی قانون اصلاح قانون نظام هماهنگ پرداخت کارکنان دولت - مصوب ۱۳۷۱ - و ضریب افزایش سنوات خدمتی سالیانه سه درصد (۳٪) محاسبه و پرداخت می‌شود و در صورتی که حقوق آنان از حداکثر مقرر در ماده (۱۶) قانون نظام هماهنگ پرداخت کارکنان دولت تجاوز کند، دوسوم مبلغ مازاد علاوه بر حداکثر تعیین شده قابل پرداخت است.

تبصره «۳» - حقوق بازنشستگی، وظیفه از کارافتادگی و وظیفه وراثت اعضای هیئت علمی که تا تاریخ اجرای این ماده بازنشسته، از کارافتاده یا فوت شده‌اند براساس ضوابط و مقررات مربوط به تعیین حقوق و فوق‌العاده شغل اعضای هیئت علمی شاغل و با رعایت مفاد این قانون تعیین می‌شوند.

تبصره «۴» - افزایش سنواتی مستخدمانی که در فاصله اجرای قانون نظام هماهنگ پرداخت کارکنان دولت تا زمان اجرای این قانون بازنشسته شده‌اند به همان میزان در تطبیق با مقررات این قانون محاسبه می‌شود.

تبصره «۵» - حقوق بازنشستگی کارکنان نیروهای مسلح بر مبنای معدل مجموع حقوق و تفاوت تطبیق حقوق و مزایای شغل سه سال آخر خدمت آنان که حداکثر از معدل سه سال آخر مجموع حقوق و مزایای کارکنان استخدام کشوری بیست درصد (۲۰٪) اضافه‌تر است محاسبه و پرداخت می‌شود. در صورتی که کارکنان یاد شده قبل از ۳۰ سال خدمت بازنشسته شوند، پس از اعمال ترتیب فوق نتیجه در یک سی‌ام سنوات خدمت قابل قبول آنان ضرب می‌شود (در هر صورت سنوات مزبور حداقل پانزده سال تمام محسوب می‌شود) و به میزان حقوق وظیفه و مستمری‌بگیران در قوانین نیروهای مسلح عبارت «مزایای شغل» اضافه می‌شود. از تاریخ اجرای این قانون کسور حقوق بازنشستگی به میزان ده درصد (۱۰٪) مجموع حقوق و مزایای شغل ماهیانه است.

ماده (۳)

آن دسته از دستگاه‌های دولتی که دارای مقررات استخدامی خاص و صندوق بازنشستگی جداگانه هستند و قانون نظام هماهنگ پرداخت کارکنان دولت در آن دستگاه‌ها به اجرا درآمده است، مشمول مفاد ماده (۲) این قانون هستند.

تبصره - اجرای مفاد ماده (۲) این قانون در مورد آن دسته از مستخدمان ثابت شرکت‌های دولتی مشمول مقررات استخدامی شرکت‌های دولتی - مصوب ۱۳۵۲/۳/۵ - که تابع قانون تأمین اجتماعی هستند و مستمری بازنشستگی از کارافتادگی کلی یا مجموع مستمری بازماندگان آنان از

سازمان تأمین اجتماعی پرداخت می‌شود، همچنین مستخدمان رسمی سازمان تأمین اجتماعی با رعایت قانون تأمین اجتماعی و پیشنهاد سازمان مزبور به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

ماده (۴)

حداقل حقوق بازنشستگی، وظیفه ازکارافتادگی و وظیفه وراث (مجموع پرداختی به وراث) مستخدمان رسمی مشمول قانون استخدام کشوری و مستخدمانی که از لحاظ بازنشستگی و وظیفه مشمول قانون مزبور و مشترک صندوق بازنشستگی کشوری هستند، همچنین مستخدمان ثابت شهرداری‌ها و نیروهای مسلح و مؤسسات و شرکت‌های دولتی که مشمول قانون بر آنها مستلزم ذکر نام است و مستمری‌بگیرانی که از محل اعتبار شرکت‌های دولتی مستمری دریافت می‌کنند، همواره برابر با حداقل حقوق و مزایای مقرر برای مستخدمان شاغل است.

ماده (۵)

در صورتی‌که در اجرای این قانون حقوق بازنشستگی و وظیفه ازکارافتادگی و وظیفه وراث کارکنان مشمول قانون استخدام کشوری و نیروهای مسلح کمتر از دریافتی قبلی شود مابه‌التفاوت پرداخت می‌شود.

ماده (۶)

تاریخ اجرای ماده (۱) این قانون از ۱۳۷۳/۱/۱ و سایر مواد از ۱۳۷۴/۱/۱ تعیین می‌شود و آیین‌نامه‌های اجرایی آن حسب مورد ظرف مدت سه ماه پس از تاریخ لازم‌الاجرا شدن قانون، توسط سازمان امور اداری و استخدامی کشور (برای کارکنان مشمول این قانون) و وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح (برای نیروهای مسلح) تهیه و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

ماده (۷)

کلیه قوانین و مقررات مغایر با این قانون لغو می‌شود. قانون فوق مشتمل بر هفت ماده و هشت تبصره در جلسه روز چهارشنبه بیست‌وسوم شهریورماه یک‌هزار و سیصد و هفتاد و سه مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۷۳/۶/۲۳ به تأیید شورای نگهبان رسیده است.

منابع و مأخذ

۱. مستندسازی برقراری فوق‌العاده ویژه اعضای هیئت علمی و تحلیل آثار مترتب بر آن، تهران، ۱۳۸۴.
۲. سازمان بازنشستگی کشوری، تعداد اعضای هیئت علمی بازنشسته و میانگین دریافتی آنها برحسب مراتب دانشگاهی.
۳. آیین‌نامه استخدامی اعضای هیئت علمی دانشگاه تهران، مصوب ۱۳۴۸.
۴. قانون بودجه کل کشور ۱۳۵۸.
۵. قانون تشکیل و اختیارات هیئت امنای دانشگاه تهران مصوب ۱۳۴۶/۴/۱۱.
۶. قانون اصلاح پاره‌ای از مقررات مربوط به پایه حقوق اعضای رسمی هیئت علمی (آموزشی، پژوهشی) شاغل و بازنشسته دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی مصوب ۱۳۶۸/۱۲/۱۶.
۷. قانون استخدام کشوری مصوب ۱۳۴۵/۳/۳۱.
۸. قانون نظام هماهنگ پرداخت کارکنان دولت مصوب ۱۳۷۰/۶/۱۳.
۹. قانون اصلاح مقررات بازنشستگی و وظیفه قانون استخدام کشوری مصوب ۱۳۶۸/۱۲/۱۳.
۱۰. قانون نظام هماهنگ حقوق بازنشستگی و وظیفه مصوب ۱۳۷۳/۶/۲۳.
۱۱. وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، بخشنامه شماره ۱۵/۴۵۲۰ مورخ ۱۳۸۹/۵/۴.
۱۲. شورای عالی انقلاب فرهنگی، آیین‌نامه تکریم استادان بازنشسته دانشگاه‌ها، مصوب جلسه ۶۰۱ مورخ ۱۳۸۵/۱۲/۱۵.
۱۳. هیئت وزیران، آیین‌نامه تسهیلات اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی مصوب ۱۳۸۲/۴/۲۲.
۱۴. قانون اصلاح پاره‌ای از مقررات مربوط به حقوق بازنشستگی، بانوان شاغل، خانواده‌ها و سایر کارکنان مصوب ۱۳۷۹/۱۲/۱۳.
۱۵. آیین‌نامه استخدامی اعضای هیئت علمی مصوب هیئت‌های امنای دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی مصوب ۱۳۹۰.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۳۲۱۱

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی میزان حقوق بازنشستگی اعضای هیئت علمی در فاصله سال‌های

۱۳۸۲ تا ۱۳۹۲

نام دفتر: مطالعات اجتماعی (گروه آموزش عالی و تحقیقات)

تهیه و تدوین‌کنندگان: احمد داوری، احمد خدادادی

همکاران: فرهاد نصرتی‌نژاد، فاطمه سبزی‌علی

ناظر علمی: علی اخوان بهبهانی

متقاضی: کمیسیون آموزش، تحقیقات و فناوری

ویراستار تخصصی: ———

ویراستار ادبی: ———

واژه‌های کلیدی:

۱. حقوق بازنشستگی

۲. حقوق پایه

۳. عدد مبنا

۴. فوق‌العاده شغل

۵. فوق‌العاده ویژه

تاریخ انتشار: ۱۳۹۲/۷/۶